

№ 18. 1925/26.

4.—

4. I. 1926.

9/II

COMEDIA

Гостовање Мате Чулића-Драгуна у београд-
ском Народном Позоришту: у улози графа
Луке, у „Трубадуру“.

Gostovanje Mate Čulića-Draguna u beo-
gradskom Narodnom Pozorištu: u ulozi gra-
fa Lune, u „Trubaduru“.

— ФОТО: Вл. Бенчин, Београд —

излази сваког понедеоника. Главни уредник *Никола Б. Јовановић*. Власник Издавачко Удружење „Илустрација“ — Београд, Косовска 11.

ОДЈЕЦИ И СУГЕСТИЈЕ

О ЗАТВАРАЊУ ШАТРИ

Господине уредниче,*

Ваш занимљиви чланак у претпоследњем броју „Комедије“ дотакао је једно између најболнијих питања којима се сви ми, позоришни људи, узалудно мучимо. Ради се о по плани оперете која је, готово без изузетка, опсела наша обласна позоришта.

Видим да сте и Ви осетили тај проблем у свима његовим опасним ширинама. Предлажете и радикални лек: затворити шатре, бар привремено, и отпочети реорганизацију обласних позоришта, на потпуно новом основу.

У данашњем стању, при оваквим финансијским приликама, затворити шатре значи: не отворити их више никада, и да одгодити њихово отварање *ad calendas graecas*. Са гледишта чисте позоришне уметности, чак и у интересу наше националне културе, то не би била велика штета. Али, проблем није само тако и само толико прост и несложен. Питање је да ли они који данас, у обласним позориштима, служе оперети *ad majorem publicae gloriam*, чине то само ради тога што им се тако хоће и што у себи не носе више ништа од оне „божје искре“ која покаткад уме да надахне и даске Талијине? И, после, да ли неће бити тешко, при овако незнатним субвенцијама које имају обласна позоришта, склонити публику из попуштање од навице која јој је постала драга? Ту се већ сусрећемо с питањем оште линије послератног укуса који — а Ви то добро знате — није, и не само код нас, паклојен чистим драмским експекторацијама.

*.) Са највећом сatisфакцијом и задовољством шtamпамо овај чланак одличном књижевнику и новинару и искусног позоришног човека, са мајом мојом корекцијом, да сам ја тражио „затварање шатри“ оваквих начину, али пошто се претходно припреми све да се позоришта ставе на нову, здравију основу, која је такође сконцентрирана. То је све, уосталом, свеједно и споредно, у толико пре што је г. Јевтић свој чланак написао, вероватно пре завршетка његовог циклуса. Главно је да г. Јевтић даде своје стручно мишљење и предлоге, те се тако ово важно питање почне креативно решавати, бар принципски ако не на практици, са своје мртве тачке, која је и свише трула да би могла и смела постати стабилна. И још, даћемо рад, мешта у *Комедији* свакој озбиљној иницијативи у овоме правцу, свакој доброфамерној сугестији, макар она представљала и најопштију критику оног његовог циклуса. Јер главно је наћи језгро, суштину, и показати је. Г. Јевтићу још једном хвала што се први латио овог озбиљног посла.

Прим. Уредни.

Не заборавите још једну ствар: да су сва обласна позоришта у неку руку декласирана већ тиме што су њихови чланови незбринути и што је између њих и чланова централних изборишта учинена неправична разлика. Док су једни обезбеђени указом и категоријама, други су премештени самоволјама појединачних обласних управа и држе се на својим положајима талкићем уговора који се ослањају на већ задочијелу Уредбу о Позоришту (из 1912).

Претпоставимо да овај последњи случај неће угасити онај жар који је особен глумцима као тинчним бесмима, и да ће их подржавати и даље у њиховој љубави према сценама, као што их стварно и подржаје. Али, претпоставимо и то да ће они данас, кад је у питању хлеб и љубав, увек пре бити за хлеб него за љубав док је год осећају над собом руку једне управе, и докле год знају да иза те управе стоје званични фактори као нека врста послодавца.

И, сад, замислите тај систем: на терету појединачних обласних управа стоји 30—40 глумаца од којих, извесно, бар половица, са својих 15 или 20 година озбиљног позоришног рада и често под врло мучним перспективама, заслужује да о првом у месецу прими свој хлеб. Субвенције за то нису довољне, драма не иде никако у колико се сматра као област експеримента, а публика не да свог новца за друго до за забаву у стилу фокс-трота, од прилике тако као у оперети. Шта, онда, може да учини један позоришни управник који неће да му се затвори „шатра“? Једино да зарони у оперету, са свим врстама главобоље. На жалост, али је тако. За сад, бар.

То је општа слика, спољње посматрана. Али, она заслужује и једну анализу с наличја. Ту треба учинити и једно признавање. Питање је, и врло озбиљно, да ли су обласна позоришта при своме постајању стављена на здрав основ? Није било довољно скupити неколико глумаца и дати управу једном позоришту, да се не говори о другим организаторским пословима које тражи један нов и тежак напор. У питању глумаца морала се учинити селекција, без сентименталности, селекција по стварној уметничкој вредности. А у питању позоришних управа требало је ићи даље од симпатија за професоре књижевности, али настојати, бар у току формисања обласних позоришта, да се образују њихове замене од младих, даровитих књижевних људи с осећањем за сцену. Другим речима: требало је створити такве људе, ако их већ није било готових. Један кадар младих људи, позоришно образованих у иностранству, није нам никако био на одмет. То, се данас, добро и јасно види.

У почетку још, и ако покрај овако ченгвесних стварања обласних позоришта, ствари су некако ишли. Обласна позоришта су се озбиљно такмичила да дају све јоље и све више,

„Lampka oliwna“ („Кандило“) E. Zegadlo-
viča u varšavskom Teatru Narodowom :
Ханка, јединица која је из грамзивости
удавила оца — ненадмашна Леокодја Пан-
цевић-Лешчински.

„Lampka oliwna“ („Kandilo“) E. Zegadłoviča
u varšavskom Teatru Narodowom: Hanka, je-
dinica koja je iz gramzivosti udavila oca
— nenadmašna Leokodja Pancević-Leščinski.

„Lampka oliwna“ („Кандило“) E. Zegadlo-
viča u varšavskom Teatru Narodowom.
Отац-мученик: Беднарчик, који је у овом
комаду прославио 30-тогодишњицу глума-
чког рада.

„Lampka oliwna“ („Kandilo“) E. Zegadłoviča
u varšavskom Teatru Narodowom. Otac-mu-
čenik: Bednarčik, koji je u ovom komadu
porislavio 30-togodišnjicu glumačkog rada.

и добру драму од књижевне вредности и **занимљиву** драму, како би се оправдао принцип „корисног са слатким“ за широке масе. Али, дотле је владао јединствен систем, нарочито у погледу администрације и начина финансирања, у свима позориштима. После, по одељивању централних од обласних позоришта, унесен је у обласна позоришта извесан хаос. Све што је у обим провинцијским позориштима било боље и вредније потражило је заштиту код централних позоришта. Драма је, тим самим, била, у провинцији, деградована; помало, ако хоћете, и деплацирана, ако Вам је сувише тежак израз: немогућа. Немогућа без својих првих дотадашњих снага и без солидних редитеља.

Тада се родила оперета, и шатре су разалете. И тиангл је, на задовољство покрајинске публике, отпочео да распреда своју песму...

То је један део проблема, а о другоме у наредној свесци. Само, не треба бити сувише пессимистички расположен. Чини ми се да има начина да се непријатан утицај шатри сведе на најмању меру, и да се обласна позоришта поставе на нов, здравији основ. У интересу позоришне уметности, и у интересу наше националне културе, и у интересу, најзад, оне мисије којој су, специјално, намењена обласна позоришта као позоришта за народ.

Б. Јевшић

драматург сарајевског позоришта.

Сарајевско позориште

Помен Јанку Веселиновићу

Истога дана, кад и у Београду, одржало је Сарајевско позориште свечану представу као помен о двадесетогодишњици од Јанкове смрти. Том приликом играо се Јанков „Бидо“ у новој и нарочито за ову прилику деоби а пред представом одржао је конференцију о Јанку и његовом значају у нашој литератури г. **Момир Вељковић**, овд. професор.

Гостовање старих

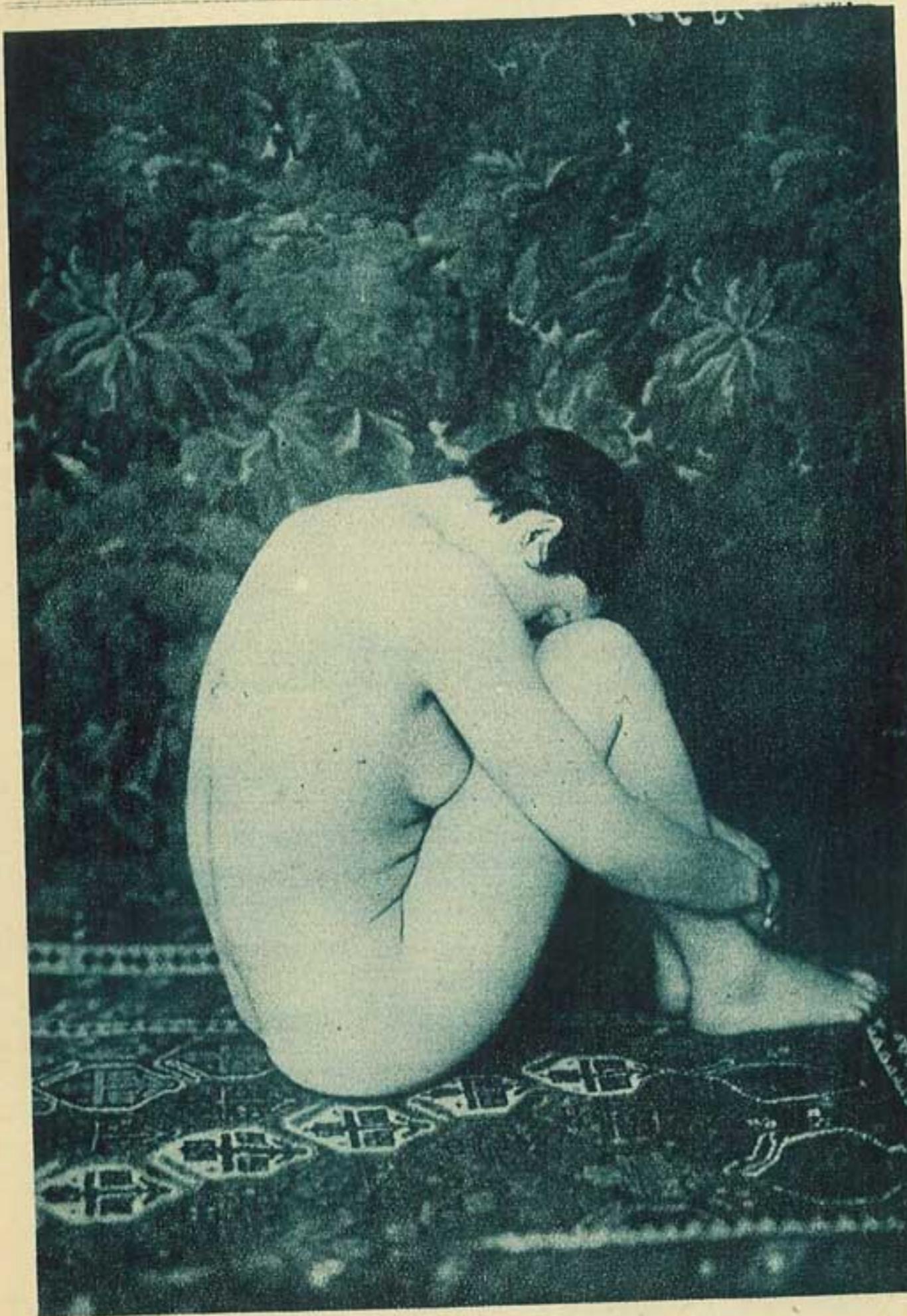
Сарајевска позоришна управа дошла је на једну оригиналну мисао да приреди један низ гостовања наших старих, којима би се том приликом одало дужно признање за заслужени рад. Серију ових гостовања отпочеће г. **Драгутин Фрајденрајх** са загребачке позорнице, а одмах затим Чича Илија који већ давно дугује Сарајеву једно гостовање. У списку гостију је и г-ђа **Перса Павловићка** као и г-ђа **Савићка** из Загреба.

ПРЕМИЕРА

„Пег, срце моје“ у београдском Мањежу

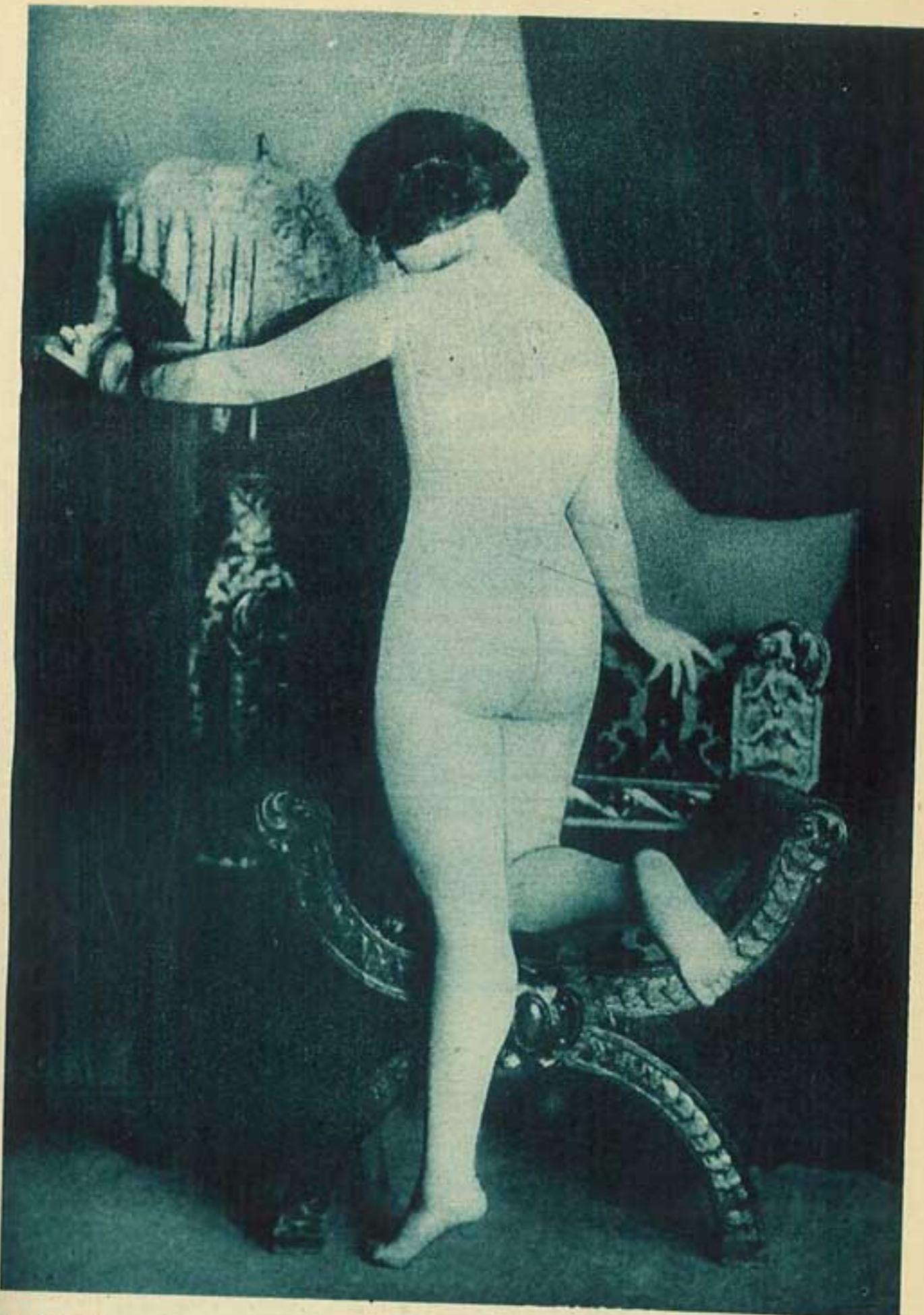
Лака и слатка и наивна англосаксонска стварчица, рађена с оне стране океана, да лако троњава и развлачи усне у благ и безгрешан смех, без јаких узбуђења и далеко од великих страсти. И, као што су писци успели (двојица су), и као што су глумци успели, несумњиво ће успети и публика — да се разведри и разгали, и много и много пута напуни кућу на радост благајника, који ће такође да успе, трљајући руке. Комад је скроз енглески, са америчком ниансом, страшно мирише на Дикенса, неког uncle Sam-a Dickens-a, а редитељ, заједно с писцима који су то прописали — а које нам је растумачио г. Тома Манојловић из једног талијанског превода, сасвим лепо, слатко и српски, — позива у помоћ све могуће и пријатне светлосне ефекте као из чаробне лампе, и балску музику под сурдином, и игру у чарапицама на замраченој позорници. Све носи карактер детињег: лакируше, чаробна лампа, лутке.

„Пег, срце моје“ је Љубинка Бобићева, срце наше. Мала и жгољава шипарица, племенито и слатко дете, које је наследило милионе и не зна то, па треба и да се власница за богату миражицу — у кући богатих рођака, који су баш тих дана изгубили цело имање. Тако је наредио тестаментом пок. ујка. Па је за то власница Пегино оставио тим набуситим и неплеменитим рођацима, — матери, кћери и сину — 300.000 франака годишње, који сада, после пропасти фамилије, постају прости један дар с неба. Али они малтретирају малу Пег, тетка Врбанићка, кузина Етел (Гњатић — Милошевићка) и брат Аларик (Драгутиновић), за које је Пег неспретна и неотмена, од прилике као и Пегин Михајло, дивно једно кученце, које ванредно игра своју улогу као пеки Џек Лондонов „Michael, chien de cirque“ иако га набусита фамилија мрзи што је крупан као сваки Ирац, и није за салон. Најзад се у тај домаћи пакао умеша и млади, богати и лепи Богић, т. ј. барон Цери, друг Алариков, и матори кеша Хаус, т. ј. наш добри Гинић: први као тајни, други као јавни извршилац оној тестамента. Стари нитков покушава да се до надне миражици због њених милиона, као и бата Аларик, пред крај, — али се симпатични Цери од првог тренутка заузима „идеално“, за сироту малу Пег, која је забога толико страшња, да се крије под сто кад грми, и за њеног Михајла (ко је видeo да пас носи име Св. Арханђела! праска Дикенсова тетка), да мала прости мора у њега да се заљуби. Мало по мало, заволи је и поштована фамилија: прво највећа дура и завидњилица, кузина Етел, коју мала Маргарет (то је „Пег“) спасаја од срамоте, од заводника Блента — обешењак Злат-

Из серије уметничких фотографија акта из серије уметничких фотографија акта за-
загребачког првокласног атељеа Тонка: grebačkog prvoklasnog ateljea Tonka: nago
наго женско тело у служби чисте уметности.

— Foto Tonka, Zagreb —

Из Тонкине серије уметничких фотографија акта: наго тело у служби најчистије
уметности. Iz Tonkine serije umetnickih fotografija akta: nago telo u sluzbi najcistije
umetnosti.

— Foto Tonka, Zagreb —

XVIII САДА ПАК, друштво „Корнелије“ основало је и своју музичку школу.

На дан 13. децембра 1925 год. осветило је зграду и од 1. јануара 1926 год. отпочеће у њој рад.

Колико Ниш добија овом школом и од колике ће користи она бити по музичко образовање нишке деце и љубитеља музичке уметности у опште, није потребно говорити.

Својим радом на пољу музике друштво „Корнелије“ заслужује сваку похвалу и признање. На Нишашком јама је пак, да га помогну, да ове две своје корисне установе одржи и саврши. — В.

ДОМАЋА ОПЕРЕТА

Вереница Његовог Величанства

16. децембра била је у Новом Саду премиера оперете у три чина „Вереница Њ. Величанства“. Музiku је компоновао г. Јосиф Рајхенић-Раха, диригент Новосадског Позоришта.

Г. Рајхенић је и раније био познат нашој публици као композитор. Његова оперета у 3 чина **Гроф дела Кор** извођена је 1922. г. у градском Позоришту у Суботици. Исте године је представљена у Загребу (у Грабаницајшу) његова оперета у 1 чину **Пролећне инспирације**, а пре три месеца, онда у Загребу (у Клуб-Кабаре-у) **Игра среће**, такође у 1 чину.

Од свих ових оперета, последња по реду компонована, „Вереница Њ. Величанства“, пожњела је несумњиво највећи успех. Лака музика у жанру модерних оперета геобично се свидела публици која је овде врло оспособљена да цени вредност те врсте музике.

Успех оперете г. Рајхенића, пред новосадском публиком ни по чему не уступа успеху познатих страних оперетских композитора. Можда је то зато што г. Рајхенићева оперета представља једну од првих домаћих ствари ове врсте и што је г. Рајхенић наш суграђанин. Режија г. Кранчевића била је као увек врло добра.

Публика га је одушевљено поздравила за цело време дриговања. Добио је неколико венача и врло лепих поклона.

И на премиери и на репризи позориште је било одлично посвећено.

Т. М.

Pozornica i Ijepota.

Da šminka i puder ne koriste na lice i vratu, to znade svaka dama a naročito šminke za pozornicu, koje se skidaju vazelinom, masti ili kakaovim maslacem, no tim sredstvima nisu isčišćene sve kožne pore, u koje se uvikla najprije šminka, pa onda mast; to se neda očistiti temeljito ni alkoholom, ni sapunom, a najmanje samom vodom. Slavna opera pjevačica Adelina Patti oviđjela je to i dala je, da joj se po njenom vlastitom receptu sačini neka mlječna emulzija, koju je ona stalno rabila i njome čistila lice i vrat, pa jedino toj emulziji imade ona zahvaliti, da je još u svojoj 54. godini bila slavljenja kao poznata Ijepotica, a do svoje smrti u 76. godini zadržala je svežinu i sjaj teinta. Ta se emulzija i danas proizvodi pod imenom „Visagine Adelina Patti“ u Parizu, a kod nas se dobije u svima drogerijama, apotekama i parfimerijama uz cijenu od Dinara 30— po boci. — Glavo skladište za Jugoslaviju: Zagreb, Gajeva ulica.

ковић! — па редом, цела породица од које она хоће да побегне, због њихове злобе, али остаје од тренутка кад дознаје да би њен одлазак одузео њима ренту и бацио их у сиромаштво. И пајзад, све се лепо свршава — веридбом. Дотле је Маргарету само њен „генијални тата“, кога остали по мало као „Пег, да презиро али за кога би она и у ватру и у воду, зрао „Пег, срце моје“, сада јој, на крају романце, то исто каже и Цери, — „Пег... срцемоје!“ каже Цери. Али како то каже Цери, немогуће је написати, са свима акцентима, предасима, паузама и убрзавањима.

Покушајте изговорити! Ако не умете, отидите у Мањеж и погледајте Бобићеву: кашће вам се само. А ту је и Богић; помоћи ће вам, — ако немате ништа против.

К. Псеудоним.

МУЗИКАЛНИ НИШ

Оркестар и Музичка Школа „Корнелије“.

Пре рата Ниш је, по броју становништва, био друга варош у Србији и сматран је за другу престоницу. Због важности његове, њему је тада поклањана велика пажња те је на предово у сваком погледу.

После ослобођења и уједињења Ниш је, у нашој увећајућој отаџбини, изгубио ту своју важност. Али, у накнаду за то, појавља се приватна иницијатива за све, што је Нишу потребно и корисно за његов културни напредак у опште.

Приватном иницијативом Ниш је успео да добије и две установе, за којима се одавно осећала празнина и потреба, благодарећи вредном и одличном певачком друштву „Корнелије“.

Те две установе јесу: **ОРКЕСТАР и МУЗИЧКА ШКОЛА**, које је друштво „Корнелије“ основало као своје одсеке, без ичије материјалне помоћи, већ искључиво својим скромним средствима.

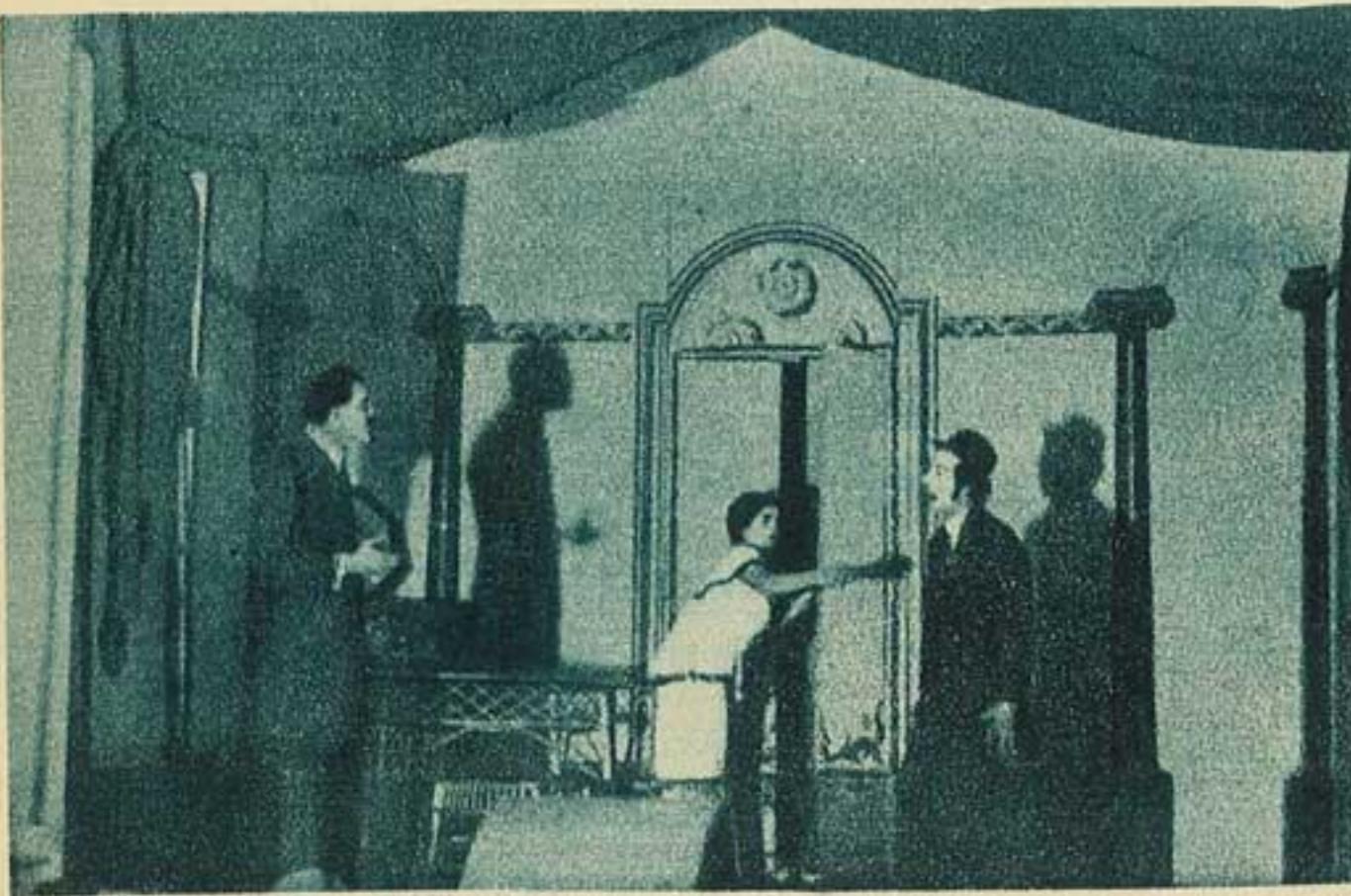
Певачко друштво „Корнелије“ основано је 3. маја 1901 год. од 13 чланова — љубитеља песме. За време од скоро 25 год. свога рада у тинкини, без велике рекламе, оно је на пољу ширења вокалне музике, стекло репутацију једног од најбољих друштава у целој нашој Краљевини.

Идући за духом времена и својих правила, „Корнелије“ је, пре две године, образовао свој оркестар, који броји преко 20 чланова. На многобројним концертима, које је оркестар приредио за ове две године свога рада, изведећи савршено и уметнички музичке творевине чувених светских музичара, под вештом руком свога капелника г. Драг. Живановића, оркестар „Корнелије“ освојио је целокупну Нишку публику исто онако, као и певачки хор његов.

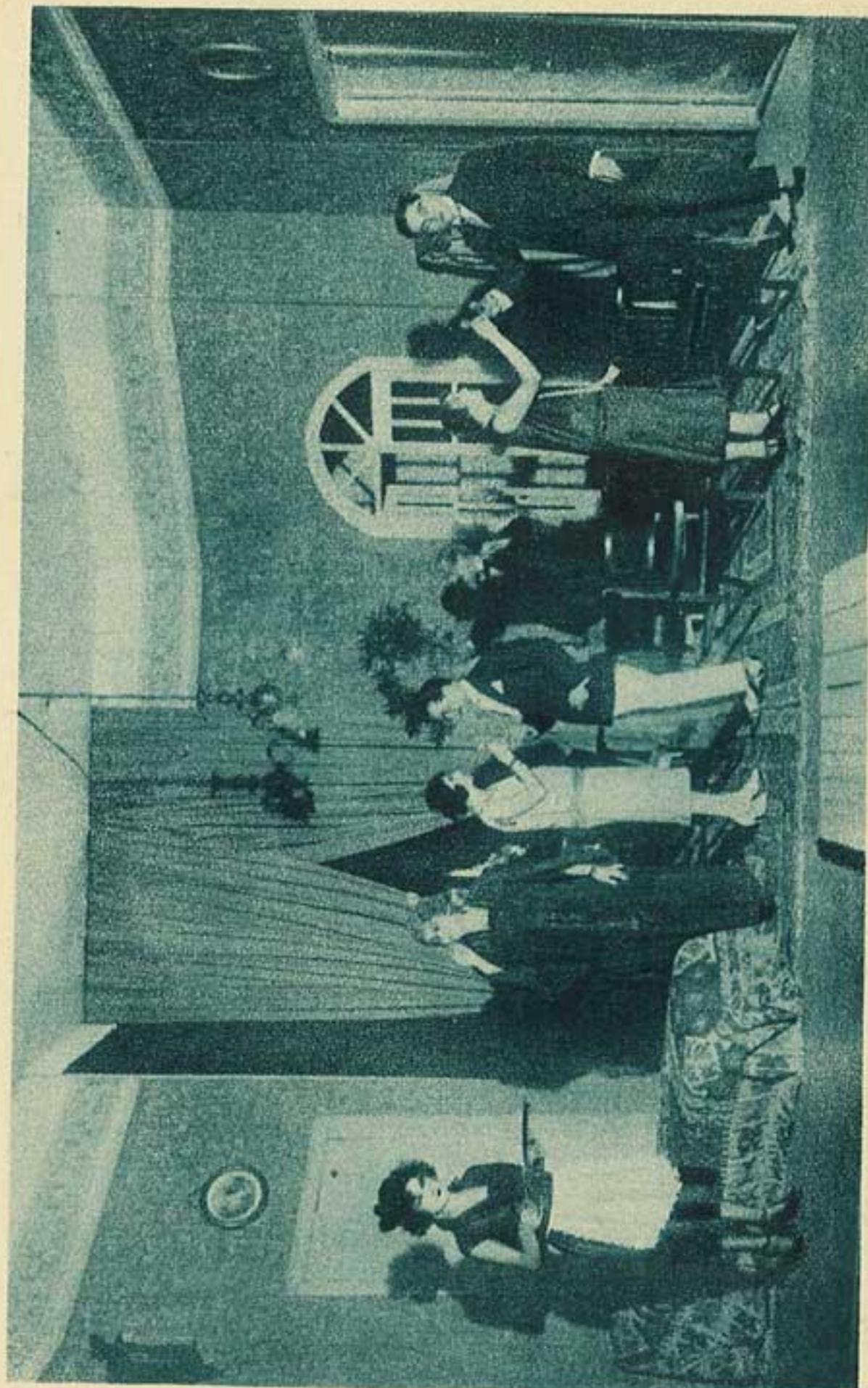
Бојан Медвен и Алојз Драновец, чланови Јубљанске драме.
Bojan Madven i Alojz Dranovec, članovi ljubljanske drame.

Foto Atelier „Viktor“ i „Helios“, Ljubljana.

Шабачки дилетанти: IV. чин Лабишеве Šabacki diletanti: IV. čin 'Labiševe „Stedionice“'.

Фото: Атеље М. Ерић, Шабац.

Сарајевско Народно Позориште. Нушић, „Тако је морало бити“: последња сцена I. чина. Редитељ: драматург Б. Јевтић. С лева следња сцена I. чина. Редитељ: драматург В. Јевтић. С лева на десно: З. Црногорчевићка, К. Хајдушковићка, М. Коретићева, Петар Ретровић, Ј. Кеšeљевићка, Н. Јовановић. У дну: Ф. Новаковић.

У Польској

Емил Зегадлович, апостол лъубави и сунца
— уз специалне снимке за *Сотоедиу г. Маларског на 4, 5,*
16 и 17 страни —

... Познао сам га прошле године у Познању. Било је то баш у оно време, када је наш „Обилић“ купио по Пољској лаворове венце. Заједно са г. Ст. Винавером били смо у Познањском „Театру Полском“ на „Хамлету“. У ложи директора седео је скоро неприметно, човек средњег раста и година, који је по свом изгледу давао утисак песника. И заиста. За време антракта директор позоришта нас је упознао.. Емил Зегадлович, поета Бескидских Гора (под Краковом) који је дошао пре два дана у Познањ, пошто не му сутра бити да вида његова трагедија под насловом *Lampka Oliwna* (Кандило). Толико нам је рекао директор... Боже мој, ни данас ми није потпуно јасно како се то дододило, да сам се ја са г. Зегадловичем толико зближио и спријатељио... Знам, да смо се тога дана разговарали отприлике два сата. Причао је, ја сам га пажљиво слушао... Дописивали смо се... и данас — помните сам што сам ја био први од браће Словена, који се са њим упознао и који је у њему осетио великог песника. Велим данас, када су то потврдили сви књижевни и театрални кругови широм Пољске. Недавно је био у Варшави приликом премијере те исте „*Lampki Oliwnej*“ у Варшавском „Театру Народовим“. То је трећа пољска позорница, која даје његову „*Lampku*“ Али, ја сам се запричао... дајте шта је тај Зегадлович написао и чиме је он заслужио не тако достојно име, по тако почасно место у новој пољској литератури?

тако почасно место у новој пољској литератури.
Пре осам година појавио се баш у Познању. Изнео је неке своје радове међу осталим „Пут живота”. То је поезија почетничка из 1908 године, која је као нека средина између романтизма и експресионизма. Поема „Над реком” личи по свему на песме Јулија Словацког; њихов састав у октавама тежи за новим животом, превелики тал (како би казао Митке) за резумирањем Велике Поезије, дивљење Народном Генију, кога назива „Краљем Духа” — откривају у Зегадловичу нови правац, који се казива: правац Љубави, Сунца и Религије.... Много би нам места заузело ређање свих његових дела, уосгалом — није искључено да ће г. Е. Зегадлович доћи у Београд са једним или два предавања — споменућу да је ретко предуктиван. Пиште једну ствар три до четири дана... Затиши дуго ништа не пише, док га опет не захвати бујица, и тада пише и пише.....

Од несама, осим горе наведених, споменују још „Повратак“ (1911) „Imagines“ (1918) „Кинеске теме“ (1918) „Одлазак Рафа Мора“ (1919) „Баладе“ (1920) „Dziewany“ (1921) и још

много и много других, и то су све поеме дубоко и широко разрађене. Од песама Зегадловича, сматра се као ремек дело његовог песничког стварања „Powsinogi Beskidzkie“ (Бескидске Путалице), та ствар је од 1923 до данас доживела три издања. Али и јесте реткост... Од драмских ствари на прво место се истичу „Alcesta“ (коју је како сам извештен г. Јулије Бенешић понео са собом кад је био у Польској да преведе), даље „Glaz Granyczny“ и „Lampka Olivna“ која је до сада давана у Кракову, Познању и Варшави. Његове драмске ствари писане су (као и један део песама) у специјалном дијалекту и језиком каквим говори онај народ у Бескиду. Осим „Alceste“ која је писана у дивнисм пољском језику. Него да чујете „Lampku Oliwnu“.

.... Догађа се у селу Бескидских Гора. Новембарска ноћ, жуто лишће гоњено ветром пада са дрвећа. На пољу је тужно. У сељачкој прости намештеној соби, која је мизерно осветљена малим Кандилом (Lampka Oliwna) виде се слике т. ј. иконе хришћанских светаца. Међу осталим Св. Исидор-орач (кућа је сељака), Св. Тома, Св. Варвара и Св. Катарина. У бочној собици умире отац. Њему се обраћају Свеци (који из оквира иконе изилазе), патрони дома, са предзначењем да се приближује крај мукама, и да се спрема за велики пут... Настаје дирљиви моменат, када се „свеци“ растају са кућом... Отац (који у овој трагедији изгледа у неку руку Краљ Пир-Бескида) бива удављен од рођене кћери Ханке која му је јединица — из грамзивости ради наследства. Ханка је главна хероини овог комада. Специфик типа. Има се утисак, да у том Бескиду **придушити** оца или макар кога значи то исто што у отменијем свету **дати дуплу дозу морфиума**, да се болесник не пати... У истом моменту када Ханка **убrzава** смрт оца ради наследства — како би могла поћи за Доминика (интригант) који је богат са бриљантима и доларима дошао из Америке (или **Хамерике**), како говоре Бескиђани) и који још више потпаљује жудњу Ханке за импозантним богатством— гаси се кандило и „Свеци“ испчезавају из куће где им више није место. Јепа симболизација. Брат Ханке, Блажек (једино мушко дете старог оца) који је узимао удео у светском рату, деморализиран и без осећаја, даје врло изразит тип „послератних сељака“ који никако око себе не види, нема обзира и чија је **алфа и омега** у флаши **РУМА...** уклања се за то време док његова сестра чини револуцију у Хришћанској Религији, јер са смрћу оца види остварење „својих идеала — отварање „ракијџинице“ (где ће моћи и у изобиљу да није) за новац који ће од сестре добити с тим да „положи руку“ на цело наследство.... Осим сељака који присуствују погребу (III. чин) једини пнтомији и добројуднији тип је **Јашек**, који је верно служио старом господару, а уједно био љубавник Ханке, док

Lampka oliwna („Кандило“) Е. Зегадловића, сцена из II чина у
Театру Народовом, Варшава. Терцет неморалних: Блајек — син
(С. Јараћ), Доминик — вереник Ханке (Мишковић) и Ханка —
кћи (Л. Панчевић — Лешичинска).

Lampka oliwna („Kandilo“) E. Zegadłovića, scena iz II. čina u Te-
atru Narodovom, Varšava. Tercet nemoralnih: Blažek — sin (S. Ja-
rac), Dominik — verenik Hanke (Miškiewic) i Hanka — kći (L. Pan-
cević — Leščinska).

није познала Доминикове доларе. Јашек при крају долази и последњи пут Ханки са пропозицијом да му се поврати, да остави Доминика који је рђав човек... Опрашта јој и признање да је удавила рођеног оца... слабић, ствара мржњу у (ре- као бих патолошкој) души Ханке, која га тако јако гурне од себе да овај пада ударажући потиљак о довратак, умире. Друга смрт... узрок Ханка. Тек тада Ханка осећа целу жејину свога греха и види да је изгубила и последње што би је могло грешну искушти на последњем суду....

И док се пратиоци не врате са гробља, Ханка са потресеним мозгом импровизира „игру ватре“, потпаљује кућу... Злодриумфује... она пак иде у наручје огња... Зегадлович не до- звољава Ханки да се венча ни са ким другим, јер ће покољење бити „изрод“ — венчао ју је са огњем, који је дирговао целим њеним јестеством...

„Lampka Oliwna“ је дубока ствар специфичне вредности. Тешко ју је прекаламити на туђ терен. Она износи психолошку анализу у односу до Човечанства и Бога једног краја, који се може назвати „сељачки примитивитет“. Ница ове трагедије изазивају грозу и сажаљење. Нарочито Ханка. Да ли се она повамирила због тога што је узалуд, једра, пуша ватре — очекивала мужа јачег од себе или су други узроци руководили решену бестијалност — то је она понела са собом у ватру. Режију овог комада водио је Јозеф Венгжин, чувени пољски трагичар, којег је овај режисерски деби потенцирао у слави коју ужива међу својима. **Ханку** играју у дублеу г-ђа Панчевићева-Јешчинска и г-ђа Мирска од којих је парочито првадала први тип Ханке онакве какву ју је замислио и представио велики поета и уметник г. Емил Зегадлович.

Владимир Николић.

Narodno Kazalište u Osijeku

Drama

Posljednji je dramski новитет била комедија *Mala Biraghi*. Naslovnu је улогу играла г-ђа Ivica Branković, а остale главне улоге г-ђе Aćimović, Rakarić, Jesih, gg. Martinčević, Stojković, Aćimović, Veselinović, Rakarić i dr. Režirao је г. Gavrilović.

Od repriza треба споменути Ogrizovićevu *Hasanaginici* и у којој је великим успјехом гостovala г-ђа Nina Vavra.

U prva četiri mjeseca ove сезоне iznijela је drama svega 13 djela, i to: 5 iz domaće literature (Allons Enfants, Tomislav, Sumnjivo lice, Graničari, Hasanaginica), 8 iz stranih literatura (Kralj Lear, Sirano de Beržerak, Što žena hoće.... Mak-similian Vjerni, Morfij, Sirota djevojka, Hudi duh i Mala Bi-

raghi). Bilo је svega 49 dramskih predstava. Sada se sprema Begovićev „Božji Covjek“ i „Škola za cocotte“ od Armenta i Gerbidona,

Opera

Poslije Dvoržakove „Rusalka“ давана је Verdijeva opera „Krabuljni ples“, u glavnim portijama g-dja Cvjeta Cindro kao gost, g-dje Rodanne, Trbuhović, gg. Strado-Torgvicki, Pihler, Nikolajević i dr. Dirigent g. Švarc, režiser g. Trbuhović.

Od repriza је давана „Traviata.“ Gostovala је poljska koloraturna пјевачица Olga Olgina.

Svega је до сада давано 9 operskih djela (Nikola Šubić Zrinski. Aida, Židovka, Madame Butterfly, Pelivan sv. Gospe, Tosca, Rusalka, Krabuljni ples), а било 25 operskih predstava.

Opereta

Operetskih je djela давано 6 (Kneginja čardaša, Grofica Marica, Začarani dvor, Holandska ženica, Madame Pompadour, Knez Bonmarche), predstava svega 44.

Od septembra do konca decembra давано је dakle u osjećkom kazalištu 28 djela sa 118 predstava.

Koncerti

Osječko filharmonisko udruženje priredilo је u kazalištu ovoga мјесеца један simfoniski koncerat i jedan koncerat komorne muzike.

Simfoniski koncerat (48 glazbenika) имао је овај програм: 1. Beethoven: Uvertira „Leonora“, 2. Čajkovski: Peta simfonija. Dirigent F. Rukavina, upravnik kazališta.

Koncerat komorne muzike: 1. Haydn: Kvartet op. 54. br. 1. 2. Haydn: Kvartet op. 17. br. 3. Izvodili: Kugli, Pahmajer, Vajda, Mirski.

Osim тога давани су koncerti: japanske пјевачице Hatsue Yuasa, Alberta Langa, virtuoza na violini, i simfoniski koncerat orkestra (55 glazbenika добровољног vatrogasnog društva u Djakovu s ovim programom: 1. Goldmark: Uvertira „Sakuntala“, 2. Grieg: Peer Gynt-Suite I. i II., 3. Schubert: Kvartet op. 29., 4. Čajkovski: Capriccio Italien op. 45.

Gostovanja

Gostovali su u drami: G-dja Nina Vavra (Hasanaginica), g. Vladeta Dragutinović (Što žena hoće...), g-dja Greta Kraus (Što žena hoće...).

U operi su gostovali: g-dja Zdenka Zikova (Rusalka), g-dja Zlata Jungjenc (Madame Butterfly), g-dja Olga Olgina (Traviata), g-dja Božena Adamović (Tosca), g-dja Cvjeta Cindro (Krabuljni ples).

Костим бојара за Мусоргскову оперу „Бориса Годунова“, која ће се ускоро певати у Београду. Нацрт Павла Фромона, позоришног сценографа.

Kostim bojara za Musorgskovu operu „Boris Godunova“, koja će se uskoro pevati u Beogradu. Nacrt Pavla Fromona, pozorishnog scenografa.

КАРИКАТУРА!

На часу теорије

KARIKATURA!

... И, да знате, господо: унатач свему, по-
нављам вам да ритам није главно. Глав-
но је такт, што ће вам потврдити и ди-
ректор опере, мој имењак, г. Стеван Христић

...I, da zname, gospodo: unatoč svemu, po-
navljam vam da ritam nije glavno. Glavno
je takt, što će vam potvrditi i direktor o-
pere, moj imenjak, g. Stevan Hristić.

Jubileji

Član opere g. Dušan Mitrović proslavio je 22. novembra 25-godišnjicu svoga pozorišnog rada kao pevač i režiser. Toga je dana davana Massenetova opera „Pelivan sv. Gospe“ u kojoj je g. Mitrović pjevao glavnu partiju.

Силуэты

Музичка слава на развалинама једног клавира

Толико је била заносно-фатална као Кармен, и једна дубоко несрећна Љубаша у „Парској невести”, да су вас, ономадне, жмарци подилазили кад би дубином сочнога алта звропиља у онај свој чаробни и неисцрпни бунар од темперамента, па је право да јој се сада мало осветимо, кад је этипла, и оговарамо је мало.

Да вам дошанем нешто: *Марта Поспишил* вије хтела да буде оперска певачица. И још: она је, спочетка, мрзела глуму, и ту мржњу заливала свом бујицом свог чудноватог темперамента. Марта Поспишил хтела је да буде клавирски виртуоз! Уопште, она је некако чудновато створење: као да је наша Србијанка, она као да се родила за инат. Половина њене воље, гонјена пркосом, сломила је ону другу, непокорну половину, ћртлог је морао бити страшан и песна дивна, јер је из ње изникла, као оно у древноме миту, уметничка фигура Марте Поспишил. Или, из ње је изронио њен зрели и сочин глас, од некуд из дубина. Биће да је тако било.

Иначе, они који ближе познају ову загречанку, те не-мају потребе да је оговарају (кажу да се у Загребу не оговара, и да тамо нема зависти . . .) — не верују у митове. Поспишил-ка? Па њен је отац „Пемац”, и био је „канцлермајстор”. Од њега је наследила музикалност и љубав за музику, али није насле-дила језик. Она чески не зна, ваљада зато што јој мати није била Чехиња. Још ћете чути да је у Загребу свршила Глазбе-ни Завод и да је још из школе, смешта, ангажована за І. алти-стицу загребачке опере, па је онде певала коју годину, док за време рата није добила дозволу за студије у Бечу. Тамо је била код „камерзентерин” Херцог-Тулнер, а у Загреб се вра-тила с најбољом Кармен у пртљагу, ону због које је и ми ого-варамс, па ју је њен тај чудни багаж одвукao и у Праг, и у Београд, и у Љубљану — на гостовања. Те уметничке екскур-зије стално су се понављале и биле све вишe тражене. Ето, и ове сезоне већ рове импресарији за наредну годину, када ће Марту Поспишил видети: Софија, Лавов, Варшава, Букурешт и веће позорнице Чехословачке. Верујем да ни ми нећemo бити

заборављени. Та ми смо јој тако солидно напунили кућу, и тако смо усрдно пљескали . . .

... Било је, било је... ту скоро, кад се млада кћи капе-
ника уписала у Глазбени Завод, да учи гласовир. Ту је за њу
као и за све остале, био обавезан предмет и хорско певање.
Пок. Херенхајzl имао је опттар слух па је, тако на јелној про-
би, младу Марту мало обешењачки а мало шеретски повукао
за уво, рекавши: „Ово је немско дете, шкода је да не учи
певање!“

И настаде проговарање, наговарање, саветовање, и државање се неке седнице директоријума с одлуком: да би, можда, било добро да Марта Поспишил „менја фаз“ и с гласовирањем свакако у почетку само пробе ради, на шест месеци, пређе на соло-певање. Радила је предано, па је после једног испитивања дошла дефинитивна одлука: Марта Поспишил потпуно напушта гласовир и сва се баца на песму. Није то била лака одлука, после трогодишњих клавирских студија темпераментне девојке која је одлучила да буде клавирски виртуоз, прећи на нове шестогодишње студије соло-певања. А после њих: 5 година оперске позорнице у Загребу, с Албинијем и Трешчецом на Беч.

Тулнерица прво није хтела ни да је саслуша. Рекла је кратко: „Ја вас не могу узети, дете моје“. Не могу, и не могу и не могу! Кандидаткиња, очајна, покуша и последњи пут „Пустите ме само да запевам, ја ћу се већ сама пратити.“ И седе за клавир, тако рећи на силу. А тада је већ било свршено. Тулнерица је запљескала и чисто вриснула: „Дете моје, такав глас се ни у Бечу не рађа од шале!“ И примила се посланица својој новој ученици, са по 3 сата дневно, даде технику дисања, и друге потребне ствари певачкога заната: „шлиф“. Потом сле су је задржавали у Бечу, у великој опери, а Тулнерица је опет хтела да је пласира у Берлин, — само што све то није хтела Марта Поспиншил. Она је исувише волела своју земљу и остала је у њој дефинитивно. Питајте је да ли се каје. Одговориће вам, зацело што и мени:

— Не кајем се што сам остала, и никад се нисам кајала јер сам овде постигла више него што бих ма где у туђини могла постигнем !

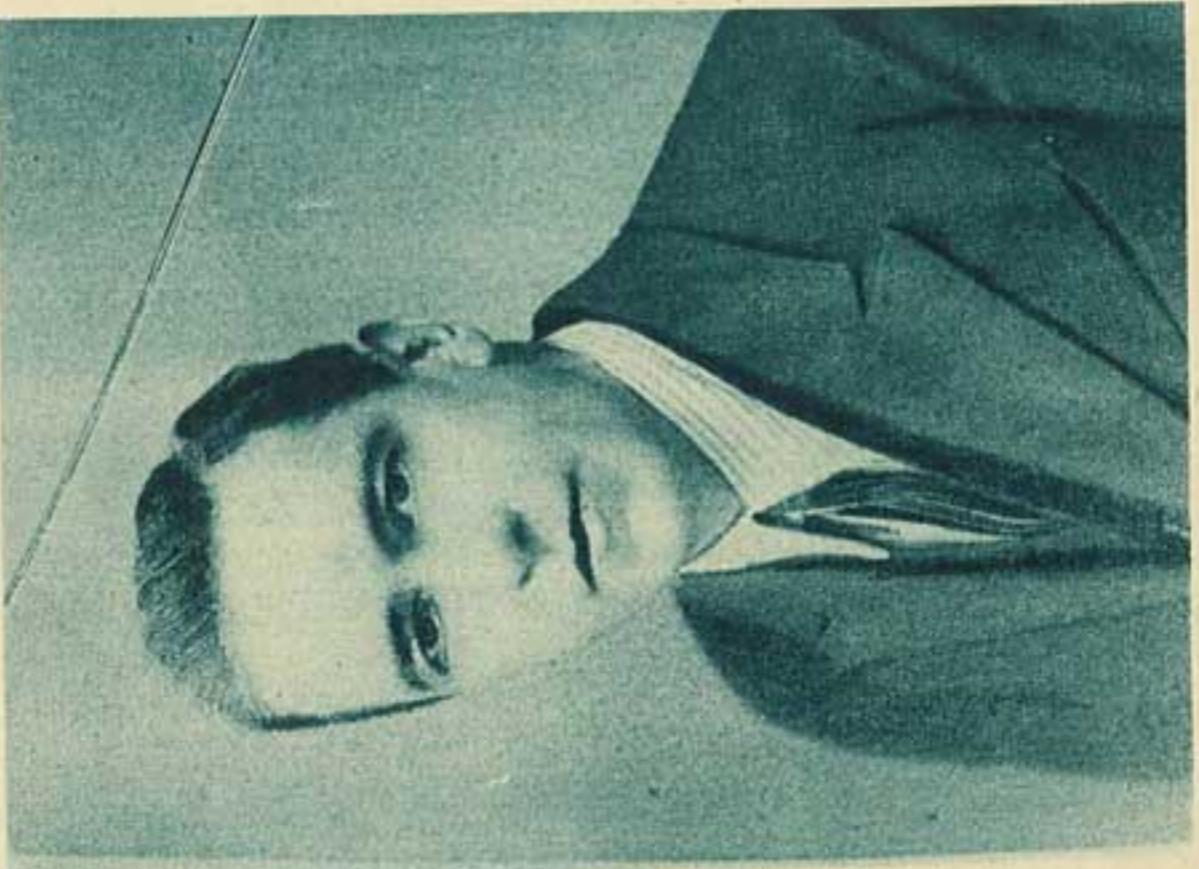
Као што видите, има уметника којима хонорар није све. За Њарту Поспишил много више значи што је она била прва која је из Глазбеног Завода изашла на сцену и на њој стекла реноме и славу.

Када је видите како игра Кармен, и нехотице ћете је затитати где је учила глуму. Одговориће вам: „Нигде“ и „није када“. Корепатирала је, истина, нешто мало с Фрајденрајховим, али то није иницијата. Све је учинио темпераменат, а помо

„Мушкарац“ Алфреда Савоара у париском „Театр де ла Мадлен“, о коме је већ било речи у Comoedi-i: Мадлена Лели, богата банкарка и Андре Бриле, вајни мушкарац којега дама издржава.

„Muškarac“ Alfreda Savoara u pariskom „Teatr de la Madlen“, o kome je već bilo reči u Comoedi-i: Madlena Leli, bogata bankarka i Andre Brile, vajni muškarac kojega dama izdržava.

1. Јозеф Боржик, шеф декоратора Народног Позоришта у Сплиту.
— 2. Петар Руљанчић, шеф фотографско-уметничког завода „Олимпia“ и „Олимпna“ у Сплиту, са Тонком и Бенчичем најбољи позоришни фотографи у земљи.

гао му инат и пркос. Она то, истинा, не каже тако, али на то излази.

Кад је променила „фах”, можда због тога баш, замрзела је позорницу из дубине душе, а осећала се на њој као дрвена. Прва рола била јој је Ката у „Проданој невести”, и то захваљујући удаји Мерцедес Валенти, која је пошла за г. Манолу, сада позор. инжињера у Сплиту. Затим је дошао успех у „Трудидуру”, изненада, јер се разболела дотадашња Ацучена. Златопер. Једнога дана, у $12\frac{1}{2}$ часова, запитао ју је Албини да ли зна улогу старе Цигантке. Зна, разуме се, уз пратњу клавира.

— Е, ви ћете ту рољу певати вечерас! рекао је Албини.

Без поговора! У 4 је била проба, а славни Јастребски казао је: „Но, Постипшилка, ако данас успех, успела си за нео живот!”

И она је успела за цео живот, иако се страховито илашила дасака. Али само док се није дигла завеса, а онда јој је помогао темпераменат: публика је од одушевљења просто хтела да сруши театар.

И, најзад, „пробентик” на тај темпераменат: Кармен, који је требало свршити за 14 дана. Како је то било, како је савила и преломила онај дрвени страх од позорнице, она не зна. На гл. проби, три дана пред представу, још је била сва у трепету, и мрзела је позорницу страсно. То је био последњи трај здрављеног клавирског виртуоза на оперску диву која га је удавила. Али, када се дигла завеса и загрмео оркестар. Марта Постипшил се распеваја и разиграла. Понсе је, потерао, заритлао њен бујни темпераменат. Приказе је нестало. Успех је био којосалан. Видели сте и ви њену Кармен, пре неко вече.

Сад више че пева за инат, и не игра од пркоса. Јер прошила су она времена када се, прилично давно, дивно I. алтистици загребачке опере са ужасом чинило, да оне даске тамо на којима глуми нису обичне позоришне даске, већ развалине једног разлупаног клавира...

H. J.

Светске марке САЛАМАНДЕР

обућа је елегантна, трајна и јефтина

НОВОСАДСКО ПОЗОРНИШТЕ

Народни комади. — Беговићева прослава.
— Успех домаће оперете.

Xoћe — neћe, xoћe — neћe, xoћe — neћe...

Општина у Новом Саду, крајем прошле сезоне, доделивши помоћ позоришту у суми од 150.000 дин. годишње, ставила је као услов управи да у драми обрати што ређу пажњу на национални репертоар, и то нарочито онај који би се допадао најширој маси. Поред „Пожара страсти”, „Чвора”, „Бртлога” управа је ставила на репертоар и познати Бунићев комад „Војвода Брана”. Дело је добијено из Скопског Нар. Позоришта, где се овај комад држи на репертоару већ две године са великим успехом. Премијера је била у Н. Саду 8. децембра о. г. пред полу празном кућом. Само је галерија, својом сбилијом посетом, одобрила овај експерименат општине и управе. Проређени партер се загревао само местимично, споредним сценама комада, нарочито љубављу Јурмусе, коју је играла наша одлична првакиња г-ђа Презграц, док је главни мотив, освета српских комита над бесом турске и бугарске акције у Македонији, остављен галерији. Она га је разумела и одобрила бурним плјескањем код сваке појаве војводе Бране, кога је г. **Михаило Ковачевић**, познати драмски глумац и члан Новосадског Позоришта, играо са пуно уметничког темперамента. Г. **Васић** као Зафир, био је љубимац галерије целе вечери. Сваку његову појатку на позорнили пратио је одозго здрави смех, па чак и кад погине храбро бранећи српску националну ствар. Стари ветеран г. **Спасић**, и ако у споредној улози српског проте Ташка, увек је остављао утисак великог глумца. Г. **Геџ**, у улози егзархијског свештеника Тодоса, био је одличан. Његова режија „Војвода Бране” је пуна разумевања ентузијазма наших омладица из првих година овог века, као и познавање македонског живља.

Исто тако великог успеха су имале г-ђе **Петровић**, **Кранчевић**, **Јовановић** и г. **Колашинац**, **Дивјак**, **Чолић** и др. На репризи је било takoђе мало света, једино је била пуне куће на дан рођења Његовог Величанства Краља, по подне, када је управа приредила представу за војник.

Како смо извештени, управа ће начинити још један сличан покушај за ширу масу, па ако и он не успе, онда ће и сама општина увидети, да је субвенција од 150.000.— дин. годишње сувине мала да покрије дефицит сваких комада.

Беговићева прослава

На дан 15. децембра о. г. прослављена је 25-годишњица књижевног рада Милана Беговића. Том приликом су у од-

Прослављени филмски стар, мали Џеки Куган, који својим изванредним талентом превазилази многе друге глумце. Џеки спада у ред најомиљенијих филмских старова.

Proslavljeni filmski star, mali Džeki Kugan, koji svojim izvanrednim talentom prevazi-lazi mnoge druge glumce. Džeki spada u red najomiljenijih filmskih starova.

Никола Римски, познати руски киноглу-
мац, у своме најновијем филму „Пет дана
у Паризу“. Овај филм се са успехом при-
казује у Паризу.

Nikola Rimski, poznati ruski kinoglumac, u svome najnovijem filmu „Pet dana u Parizu“. Ovaj film se sa uspehom prikazuje u Parizu.

личној режији г. Веснића и Геца спремљене три његове по-знате комедије у 1. чину: „Бискупова спновица”, „Цветна цеста” и „Чичак”. Мада је г. Беговић добро познат новосад-ској публици и као драмски писац, а још више као ранији редитељ овога позоришта, ишак је одзив код публике, поред све велике рекламе преко овд. листова, био врло слаб.

ДОМАЋЕ**Војничке представе**

Од почетка ове сезоне сарајевско позориште отпочело је нарочито да негује војничке представе које су се показале необично сходне цељи којој су намењене. Таквих је представа до сада већ одржано пет, и шеста се спрема. Репертоар за ове представе није ни мало војнички већ на против, то је наш стари национални репертоар са певањем који је необично по-годан за војнике. Они врло радо посећују ове представе и осе-ћају се врло угодно, те само о њима у касарни говоре. Испред последње представе одржао је војницима управник г. Нушић један родољубиви говор који су војници са одушевљењем прихватили.

Најазимо да је ово врло умесна појава на путу ка демократизацији позоришта и да су ове представе, у ствари, оне сељачке представе које одговарају интенцијама данашњега министра просвете.

Преправке у позоришту

Велики су изгледи да ће најзад сарајевско позориште добити кредит да изврши потребне адаптације на згради. Сарајевско позориште смештено је у бившој концертној сали те и данас изводи представе на једној позорници, која је до-вольна само за какав хор певачког друштва. Публика међутим, која већ пет година има позориште у својој средини, одногово-вала се и постала једна позоришна публика са оправданим захтевима, које управа не може да задовољи на једној кон-цертној позорници, те је наступна потреба да се томе позо-ришту омогући даљи развитак и напредак.

Позоришно вече у београдском Мањежу.

Позоришно вече у београдском Мањежу
Просветни клуб „Макс Нордау“ приређује 10. о. мца у Мањежу своје позоришно вече са следећим програмом: 1. *Бен Раван*: „Крев Јом Кинур“; — 2. *Сас Нани*: „Наша Деча“ и 3. *Х. Хајерман*: „Ахашвер“, — све једночињи из јеврејског живота.
Позоришна чистот прихода намењена је за Јеврејски народни фонд.

Божићни репертоар у Скопљу

Четвртак, 7.-1. 1926. (Први дан): Ђиндо (дневна), Шокица (вечерња)

Петак, 8.-1. (Други дан): Женидба и уладба (дневна), За Краља и Отаџбину (вечерња).

Субота, 9.-1. (Трећи дан): Ђурађ Бранковић (дневна), Пут око света (вечерња).

Недеља, 10.-1.: Дорђолска послла (дневна), Сеоска лола (вечерња).

Војник — гост

У Сарајеву се налази на одслужењу војничкога рока г. Мата Милошевић, омиљени и најугледнији представник под-млатка београдског позоришта. Сарајевска управа позоришта искористила је ову прилику те издејствивала да г. Милошевић с времена на време гостује у њему. Тако је ту скоро у „Староме Хајделбергу“, који је овде са великим успехом као пре-мијера даван, главну улогу принца Хајица играо је г. Мило-шевић и учинио необично леп утисак како код публике тако и код месне штампе.

ФИЛМ**Краљ ваздуха**

И пама је познато име младог глумца Дугласа Мак Лена, који се прославио у „Хотентоту“. Веома згодан израз лица и љубав према спорту направили су од овог човека врло по-пуларну личност у америчким филмским кружовима. Игра искључиво спортске улоге и, као што је у „Хотентоту“ игра и надакриљивог жокеја, тако сада у „Краљу ваздуха“ игра и надмашног авијатичара.

Као и увек, Дуглас својим свежим хумором провлачи кроз цео филм једну црту која натерује човека и смеје се, мада му се крв леди у жилама гледајући ваздушне акроба-ције пилота глумца.

Овај филм се са успехом даје у Паризу.

На булеварима Холивуда

Чарли Чеплин (Шарло) се вратио у Холивуд, после више-месечног одсуства. Он је изјавио да неће снимати филм који је мислио радити пре свога пута, већ један сасвим нов. Његов најновији филм ће се звати „Денди“. У овоме филму ће се приказати Чеплинови доживљаји у париским ноћним лока-лима, — међу париским апашима.

Зора Петровић, новоаангажована чланица новосадског Народног Позоришта, која је, дошав из Осијека, наступила први пут као Скамполо.

Zora Petrović, novoangajovana članica novosadskog Narodnog Pozorišta, koja je, došav iz Osijeka, nastupila prvi put kao Skampolo.

Одговорни уредник Никола Б. Јовановић. Власник „Илустрација“, Београд. Годишња претплата 180 динара; полугодишња 90 динара; тромесечна 45 динара. Претплата се шаље у Београд, Косовска улица, 11. — „Макарије“ А. Д. Земун.